

SAVONLINNAN KAUPUNKI
Sivistystoimiala
Varhaiskasvatus

Savonlinnan varhaiskasvatuksen monilukutaito- ja digisuunnitelma

Laadittu keväällä 2022

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Käsitteet.....	1
2. Käytössä olevat laitteet, sovellukset ja selaimet	2
3. Toimintaohjeita digitaaliseen tuottamiseen	2
3.1. Sovellusten, sivustojen ja palveluiden käyttö	2
3.2. Kirjautuminen	3
4. Digitaaliseen tuottamiseen liittyvä tuki	3
4.1. Pedagoginen tuki.....	3
4.2. Tekninen tuki.....	4
Laitteet	4
Verkko	5
4.3. Tietosuojasäännöksiin liittyvä tuki	6
5. Tekijänoikeudet	6
6. Tietosuojakäytänteet.....	7
6.1. Pedagoginen kuvaaminen	7
6.2. Kuvat ja videot	7
6.3. Digitaaliset tuotokset	7
6.4. Ryhmän toimintakoosteet.....	8
6.5. Lasten esitykset	8
6.6. Tietosuojapalvelu Luuppi.....	8
6.7. Tietosuojakoulutukset.....	8
7. Teosten käyttö varhaiskasvatuksessa	9
7.1. Elokvien katsominen	9
7.2. YouTube-videoiden käyttö.....	9
7.3. Musiikin kuuntelu.....	10
7.4. Kuvapankit.....	10
7.5. Äänipankit.....	11
7.6. Musiikkipankit	11
7.7. Creative Commons- lisenssit.....	11
8. Laitteet ja välineet.....	12
8.1. 1-3 -vuotiaiden ryhmä	12
8.2. 3-5 -vuotiaiden ryhmä	12
8.3. Eskarit.....	12
8.4. Medialukutaito	13
8.5. Ohjelmointiosaaminen.....	13
Työryhmä	14
Lähteet.....	15

1. Johdanto

Savonlinnan kaupungin varhaiskasvatukseen on luotu kevään ja kesän 2022 aikana monilukutaito- ja digisuunnitelma, joka otetaan käyttöön syksyllä 2022. Suunnitelma toimii varhaiskasvattajien pedagogisena työvälineenä ja materiaalipankkina, lasten ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden välittäjänä sekä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen näkyväksi tekemisen välineenä.

Monilukutaito- ja digisuunnitelma on päivittyvä, ajantasainen ja inspiroiva verkkosivusto, joka on edellä mainittujen lisäksi myös väline näyttää ja kertoa perheille varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen tavoitteista ja pedagogisesta toiminnasta eri oppimisympäristöissä.

Suunnitelmaan kootaan mm. eri-ikäisten lasten kanssa toteutettuja digitaalisia tuotoksia toimintaohjeineen sekä konkreettisia ideoita digitaalisen osaamisen, medialukutaidon ja ohjelmointiosaamisen toteuttamiseen. Suunnitelmaan sisältyy varhaiskasvattajien pedagogisen työnteckemisen kannalta olennaisia ohjeistuksia ja suosituksia tarvittavasta välineistöstä digitaaliseen tuottamiseen liittyen. Välineistön avulla jokaisen kasvattajan on mahdollista toteuttaa digitaalista osaamista tietoturvallisesti tietosuojalait huomioiden varhaiskasvatussuunnitelman, esiopetuksen opetussuunnitelman ja uusien lukutaitojen¹ osaamisen kuvausten edellyttämällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen käytössä oleva kuvauslupa päivitetään syksyllä 2022 vastaamaan tämän päivän säädöksiä. Päivitetty kuvaus- ja julkaisulupa tulee Edlevoon sähköisesti täytettäväksi.

Monilukutaito- ja digisuunnitelma liitetään Savonlinnan varhaiskasvatuksen sivulle osoitteeseen: <https://www.savonlinna.fi/asukas/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-suunnitelmat/>

1.1. Käsitteet

Monilukutaito- ja digisuunnitelmassa esiintyviä käsitteitä:

Lasten tuotokset:

Suunnitelmassa lasten tuotoksilla tarkoitetaan niin perinteisesti kuin digitaalisestikin tehtyjä teoksia (piirustuksia, maalauksia, muovailuja, askarteluja, ompelutöitä, rakennelmia, tanssiesityksiä, musiikkiteoksia, teatteriesityksiä, digitaalisia tuotoksia yms.).

Digitaaliset tuotokset:

Digitaalisia tuotoksia tehtäessä mahdollistetaan mm. lasten äänen ja kerronnan kuuluminen sekä perinteisellä tavalla tehtyjen tuotosten rikastaminen. Digitaalisten tuotosten tekeminen edistää mm. lasten luovuutta, mielikuvitusta, osallisuutta, vuorovaikutusta ja digitaalista osaamista.

Ryhmien viestintäkanavat:

Muksunetti, Wilma ja Edlevo ovat varhaiskasvatuksen käytössä olevia tietojärjestelmiä, joihin pääsyoikeus on vain huoltajilla ja oman ryhmän varhaiskasvattajilla.

¹<https://uudetlukutaidot.fi/>

2. Käytössä olevat laitteet, sovellukset ja selaimet

Laitteet

Varhaiskasvatuksessa käytetään vain Savonlinnan kaupungin hallinnoimia iPad-laitteita anonymisti ilman omia tunnuksia. Laitteet ovat etähallinnassa Savonlinnan IT-keskuksessa eikä laitteilla käytetä Applen iCloud-palveluita.

Sovellukset

Varhaiskasvatuksen käytössä olevilla iPadeilla on SLN Apps -kansio, josta löytyvät sovellukset, joita varhaiskasvatuksemme käytetään. Mitään sovellusta ei saa käyttää lasten kanssa, ennen kuin se on tarkistettu tietosuojaan sekä tietoturvan osalta ja rekisterinpitäjä tehnyt hyväksynnän kyseisen sovelluksen käyttöön.

Monilukutaito -ja digisuunnitelmaan kootaan kuvaukset mm. luovan tuottamisen sovelluksista. Kuvauksia lisätään vähitellen sen jälkeen, kun sovellukset ovat hyväksytyjä varhaiskasvatuksen käyttöön.

Toimintakautena 2021-2022 Savonlinnan varhaiskasvatus on käyttänyt digitaalisten tuotosten tekemiseen kahta sovellusta: Adobe Spark Video (Adobe Inc.) ja ThingLink (Thinglink Oy).

Selaimet

Tietohallinnon hyväksymät ja tukemat selaimet Savonlinnan kaupungin laitteissa:

	Chrome	Microsoft Edge	Safari
iPad	X		X
Puhelin	X	X	
Tietokone	X	X	

3. Toimintaohjeita digitaaliseen tuottamiseen

3.1. Sovellusten, sivustojen ja palveluiden käyttö

	Lasten kanssa käytettävissä	Varhaiskasvattajan käytettävissä	Pyydettävä tarkistus
SLN Apps-kansiossa olevat sovellukset	X	X	
Uusi sovellus		X	X
Lasten kanssa käytettävä sivusto selaimella*		X	X
Sivusto, jota ei käytetä lasten kanssa		X	
Palvelut, joita käytetään lasten kanssa		X	X

*Yleisimmin käytetyt sivustot ([kts. 6.6](#))

Mikäli varhaiskasvatukseen tulee tarve uudelle sovellukselle, jota iPadilla olevasta SLN Apps -kansiossa ei löydy, tehdään pyyntö tietohallinnon valmistelussa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Tietosuoja varmistetaan Luuppi-tietosuojapalvelun konsultoimana.

Sivustoille ja palveluihin, joita käytetään yhdessä lasten kanssa (näytetään, kuuntelutetaan, pelataan jne.), tulee myös tehdä tietosuojatarkastus. Sivustoista ja palveluista tehdään pyyntö samalla tavoin kuin uusista sovelluksista. Arjessa etsitään päivittäin lasten kanssa tietoa lapsia askarruttaviin kysymyksiin, jolloin käydään useilla sivustoilla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tarkistuspyyntö tehdään jokaisesta sivustosta, jossa käydään, vaan yleisimmin käytetyistä sivustoista kuten esim. väretykuvat, Pikku Kakkonen jne. Varhaiskasvattajalla on vastuu siitä, että käytetään sivustoja, jotka ovat ikä- ja kehitystasoon soveltuvia.

3.2. Kirjautuminen

Lapsi ei kirjaudu eikä lapsen nimellä koskaan kirjauduta mihinkään sovellukseen, palveluun tai sivustoon. Omien tai ryhmien Gmail-sähköpostien yms. käyttö on myös kielletty.

Mikäli sovellus tai palvelu vaatii kirjautumisen, tapahtuu se tällä hetkellä työntekijän henkilökohtaisella työsähköpostiosoitteella, joka on muotoa etunimi.sukunimi@savonlinna.fi. Kirjautumisiin tulee tarkemmat ohjeistukset sen jälkeen, kun sovellukset/sivustot/palvelut on tarkastettu tietosuojapalvelu Luupin toimesta ja hyväksytty käyttöön rekisterinpitäjän toimesta.

Kirjautuminen	Tämän hetkinen kirjautuminen
Sovellukset	oma työsähköpostiosoite
Sivustot	oma työsähköpostiosoite
Oppimispelit	oma työsähköpostiosoite
Palvelut	oma työsähköpostiosoite

Huom! Varhaiskasvatusta tehdään tiimityönä yhteisöllisesti yhdessä lasten kanssa. Ryhmässä on vähintään kolme kasvattajaa, joiden täytyy päästä työskentelemään lasten kanssa samaa tuotosta ajasta riippumatta. Näin ollen yhteisten digitaalisten tuotosten toteuttamiseen tarvitaan ratkaisu, joka mahdollistaa kirjautumisen sovelluksiin ja palveluihin ilman henkilökohtaisen työsähköpostin käyttöä tilanteissa, joissa työskentelee yhteistä tuotosta. Tekeminen on muutoin sidoksissa tiettyyn henkilöön eikä mm. yhteisöllinen tuottaminen toteudu.

4. Digitaaliseen tuottamiseen liittyvä tuki

4.1. Pedagoginen tuki

Päiväkodin digituutori auttaa digitaalisten laitteiden ja sovellusten pedagogiseen käyttöön liittyvissä asioissa.

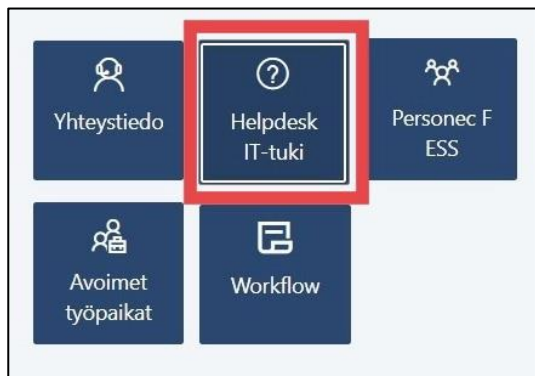
Savonlinnan jokaiseen päiväkotiin on koulutettu vuoden 2021 aikana 1-2 digituutoria. Digituutori on varhaiskasvatustehtävänsä ohella vertaistukea antava varhaiskasvatuksen opettaja tai lastenhoitaja, joka on kiinnostunut mm. digitaalisen osaamisensa jakamisesta ja ylläpitämisestä. Digituutorit toimivat muiden varhaiskasvattajien digipedagogisina tukihenkilöinä, jotta varhaiskasvattajat osaisivat käyttää digitaalisia välineitä kaiken ikäisten lasten oppimisen tukena ja pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmän yhtenä välineenä. Digituutoreiden osaamista ja taitoja pidetään yllä digituutor-verkoston avulla. Digituutor-verkoston luominen ja siihen liittyvä toiminta alkaa syksyllä 2022.

4.2. Tekninen tuki

Laitteet

Mikäli tietokone tai iPad ei toimi, tehdään vikailmoitus IT-Helpdesk:iin oheisesta osoitteesta:

<https://savonlinnafi.sharepoint.com/sites/Santra>

Valitse:

1. Savonlinna kirjautuminen

2. Ilmoita IT-häiriö

3. Tietokone (myös iPadilla ilmenevä ongelma ilmoitetaan tätä kautta)

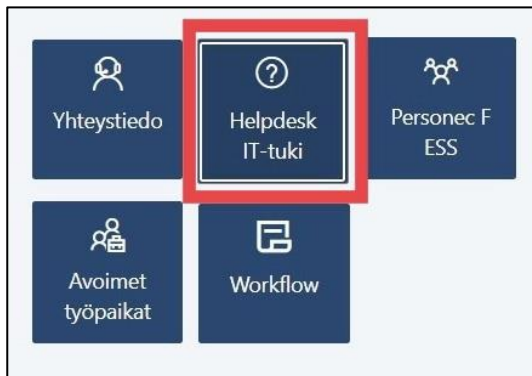
4. Täytä vaadittavat tiedot ja lähetä ilmoitus eteenpäin

 A screenshot of the 'Ilmoita IT häiriö' form showing the input fields for reporting an issue. The fields include: 'Ongelman lyhyt kuvaus', 'Laitenumero *', 'Nimi', 'Vian kuvaus *', 'Puh. *', and 'Lähte'. There is also a 'Lähetä' button at the bottom left.

IT-tuen ohjeet löytyvät oheisesta linkistä: [IT-tuki ja -ohjeet \(sharepoint.com\)](https://savonlinnafi.sharepoint.com/sites/Santra)

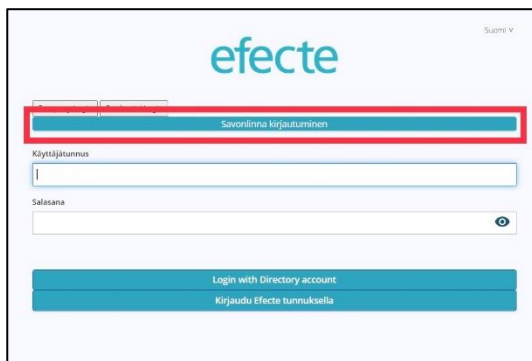
Verkko

Mikäli ongelmia ilmenee verkkoyhteyksissä, tehdään vikailmoitus IT-Helpdesk:iin oheisesta osoitteesta: <https://savonlinnafi.sharepoint.com/sites/Santra>

Valitse:

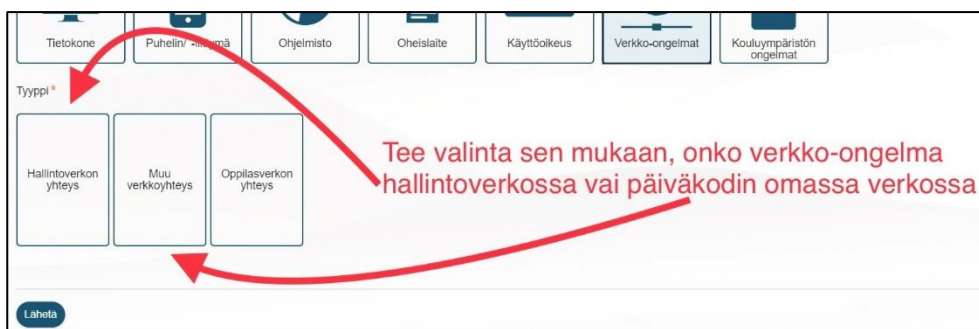
1. Savonlinna kirjautuminen

2. Ilmoita IT-häiriö

3. Verkko-ongelmat

4. Täytä vaadittavat tiedot ja lähetä ilmoitus eteenpäin

4.3. Tietosuojasäännöksiin liittyvä tuki

Tietosuojavastaava antaa tietoja ja neuvoja tietosuojasäännöksiin sekä auttaa henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa. Hän antaa pyydettyä neuvoja tietosuojan vaikutustentarvioiden tekemisessä ja on tietosuojavaltuutetun yhteyshenkilö. Häneltä voi pyytää myös koulutusta tietosuojasäännöksiin liittyvissä asioissa.

Tietosuojavastaavamme toimii Tarja Vellonen (tarja.vellonen@savonlinna.fi).

5. Tekijänoikeudet

”Tekijänoikeus tarkoittaa tekijän lähtökohtaista yksinoikeutta päättää teoksensa käytöstä. Tällöin muilla ei ole oikeutta käyttää teosta ilman tekijän lupaa. Tekijänoikeus suojaa vain teoksen persoonallista ilmaisumuotoa. Se ei suojaa ideaa, teoksen tietosisältöä tai teokseen sisältyvää teoriaa – nämä ovat vapaasti muiden käytettävissä.” (Tekijänoikeus.fi n.d.)

Tekijänoikeuslain uudistus (direktiivi tekijän oikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla = DSM-direktiivi) on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä. Direktiivin tavoitteena on turvata tekijänoikeudet ilmaisunvapautta, tai muita perusoikeuksia rajoittamatta sekä sovittaa tekijänoikeutta koskevat poikkeukset digitaaliseen ympäristöön. (Eduskunta 2022)

Lapsella on tekijänoikeus kaikkiin tuotoksiin, joita hän itse tekee varhaisiästä alkaen. Lapsen tekemiä tuotoksia kunnioitetaan ja arvostetaan sellaisinaan sekä oman työn arvostusta tuetaan mm. kirjoittamalla lapsen nimi kaikkiin hänen tekemiinsä tuotoksiin joko yhdessä lapsen kanssa, tai lapsi itse. Lasta opetetaan jo pienestä alkaen merkitsemään omaan tuotokseensa oma merkintänsä omalla tavallaan aikuisen kirjoittaman nimen viereen. Lupa lapsen tekemien tuotosten julkaisuun ryhmien viestintäkanavissa kysytään häneltä itseltään suullisesti tuotoksen valmistuttua sekä huoltajilta kuvaus- ja julkaisuvuorokauden alkaessa/lapsen aloittaessa hoidon.

[Tekijänoikeus.fi](https://www.tekijanoikeus.fi) -sivustolta löytyy mm. tietoa tekijänoikeudesta, saatavilla olevista opetusmateriaaleista ja usein kysytyjä kysymyksiä. Kysymyksiä voi myös itse lähettää asiantuntijoille [Kysy meiltä!](#) -osiossa

6. Tietosuojakäytänteet

	Valokuvat	Videot	Digitaaliset tuotokset	Toimintakoosteet	Pedagoginen käyttö (kts.6.1)
Tallentaminen	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite
Säilyttäminen	iPadin kuvakansio	iPadin kuvakansio	iPadin kuvakansio/sovellus, jolla tuotos tehdään	iPadin kuvakansio/sovellus, jolla kooste tehdään	iPadin kuvakansio
Jakaminen ja julkaiseminen*	- Muksunetti - Wilma - Edlevo	- Muksunetti - Wilma - Edlevo	- Muksunetti - Wilma - Edlevo - Monilukutaito- ja digisuunnitelma	- Muksunetti - Wilma - Edlevo	—
Poistaminen**	Toimintakauden päättyessä	Toimintakauden päättyessä	Toimintakauden päättyessä	Säilytetään toistaiseksi	Toimintakauden päättyessä

*Katso kuvaus- ja julkaisulupa

**Huoltajia tiedotetaan digivuosisikellon mukaisesti hyvissä ajoin ennen kuvien, videoiden, digitaalisten tuotosten yms. poistamista, jotta heillä on mahdollisuus tallentaa oman lapsensa kuvia, videoita ja tuotoksia omaan käyttöön. Monilukutaito- ja digisuunnitelmassa olevia digitaalisia tuotoksia säilytetään toistaiseksi eikä poisteta toimintakauden päättyessä.

6.1. Pedagoginen kuvaaminen

Kuvaaminen on olennainen osa sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oman toiminnan arvioinnin tukemista, että varhaiskasvattajien työn kehittymistä. Kuvien ja videoiden käyttö pedagogisen havainnoinnin välineenä on sallittua; tallenteita voidaan katsoa yhdessä lasten ja/tai henkilökunnan kanssa oppimisen ja havainnoinnin tukemiseksi. Kun kuvaaminen on pedagogisesti perusteltua ja kuuluu toimintaan, sitä voidaan lähtökohtaisesti tehdä, mutta huoltajille tulee kertoa asiasta eikä kyseisiä kuva- ja videomateriaalia voi jakaa/julkaista, tai käyttää muulla tavoin ilman lupaa. (Opetushallitus 2018.)

Pedagogiseen käyttöön otetut kuvat ja videot poistetaan digivuosisikellon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä.

6.2. Kuvat ja videot

Ennen kuvien ja videoiden ottamista lapsista tulee varmistaa, että lasten kuvausluvut Muksunetissä/Wilmassa/Edlevossa ovat kunnossa. Kuvien ja videoiden ottaminen ja tallentaminen tehdään vain työnantajan tarjoamilla laitteilla – ei milloinkaan omilla henkilökohtaisilla laitteilla. Kaikki valokuvat ja videot poistetaan digivuosisikellon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä.

6.3. Digitaaliset tuotokset

Lasten kanssa tehtävien digitaalisten tuotosten lähtökohtana on digitaalisen osaamisen kehittäminen, osallisuuden, vuorovaikutuksen, yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä lasten ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden esille tuominen. Näin ollen tuotoksissa ei kuvata varsinaisesti lapsia eivätkä lapset näy tuotoksissa tunnistettavasti. Lapsen ääni, kerronta ja oppiminen ovat pääosassa. Myöskin kuvattaessa lasten tuotoksia, yksi hyvä käytäntö on piilottaa henkilötieto kirjoittamalla lapsen nimi lapsen tekemän työn taakse. Sekä suora, että epäsuora tunnistettavuus on otettava huomioon kaikissa digitaalisen tuottamisen tilanteissa.

Digitaalisia tuotoksia voidaan jakaa ryhmien viestintäkanavissa sekä varhaiskasvatuksen monilukutaito- ja digisuunnitelmassa. Digitaalisia tuotoksia voidaan liittää myös ryhmien digitaalisiin toimintakoosteisiin. Digitaaliset tuotokset poistetaan digivuosisikellon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä niiltä osin, jotka eivät ole linkitettyinä monilukutaito- ja digisuunnitelmaan, tai digitaalisiin toimintakoosteisiin.

6.4. Ryhmän toimintakoosteet

Digitaaliset toimintakoosteet kuvaavat toimintaa ja ovat pedagogisen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin pohjana. Digitaalisia toimintakoosteita voidaan toteuttaa esim. ThingLinkillä. Toimintakoosteet eivät sisällä kuva- ja videomateriaalia, joissa lapset näkyvät tunnistettavasti, tai heidän kädentöissään on tunnistetietoja näkyvillä. Toimintakoosteita voidaan jakaa ryhmien käytössä olevissa viestintäkanavissa. Toimintakoosteita voidaan säilyttää toiminnan suunnittelun ja arvioinnin välineinä toimintakauden jälkeenkin.

6.5. Lasten esitykset

Lasten esityksiä, joissa lapset näkyvät tunnistettavasti, saa julkaista vain ja ainoastaan ryhmien käyttämissä viestintäkanavissa, mikäli huoltajat ovat antaneet suostumuksensa Muksunetissä/Wilmassa/Edlevossa olevan kuvaus- ja julkaisuluvan kautta. Lasten esityksiä sisältäviin julkaisuihin tulee huoltajille laittaa aina muistutus siitä, että julkaisu on vain oman perheen käyttöön eikä materiaalia/linkkiä saa julkaista, tai jakaa julkisesti missään muodossa. Lasten esityksiä koskevat kuva- ja videomateriaalit poistetaan digivuosisikellon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä eikä niitä liitetä ryhmien toimintakoosteisiin.

6.6. Tietosuojapalvelu Luuppi

Varhaiskasvatuksen järjestämisessä ja opetuksessa tulee ottaa huomioon lukuisia ohjeita ja määräyksiä muun muassa henkilötietojen käyttöön, julkisuuteen ja yksityisyyden suojaan liittyen. Siksi Savonlinnan varhaiskasvatuksen käytössä oleville sovelluksille, palveluille ja sivustoille, joita käytetään lasten kanssa, tehdään tietosuojatarkastus tietosuojapalvelu Luupin avulla. Luuppi tarkastaa käytössä olevat digitaaliset palvelut, ovatko ne voimassa olevien tietosuoja-asetusten ja varhaiskasvatuslain mukaisia. Luupin kautta rekisterinpitäjä (Savonlinnan kaupunki) saa arviot jokaisesta sovelluksesta, palvelusta ja sivustosta. Tämän jälkeen rekisterinpitäjä tekee ratkaisun ja hyväksynnän niiden käyttöön ottamisesta. Sovellusten, palvelujen ja sivustojen tarkastus on käynnistynyt kesällä 2022.

6.7. Tietosuojakoulutukset

Varhaiskasvattajat suorittavat yleisen Henkilöstön tietosuoja- ja tietoturvakoulutuksen kerran kalenterivuodessa osoitteessa: <https://luotsi.navisec.fi/savonlinna>.

Varhaiskasvattajille on suunnattu myös oma verkkokoulutuksensa, joka pitää sisällään varhaiskasvatukseen liittyvät tietosuoja- ja tietoturva-vaatimuksiin liittyvät aihekokonaisuudet osoitteessa: <https://flex.navisec.fi/tuotteet/varhaiskasvatuksen-tietosuoja-ja-tietoturva/>. Tämä olisi suositeltavaa saada Savonlinnan varhaiskasvattajien käyttöön.

Lisäksi digituutorit suorittavat Tietosuojan ABC julkishallinnon henkilöstölle -koulutuksen osoitteessa: <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/tietosuojan-abc-julkishallinnon-henkilostolle/>

7. Teosten käyttö varhaiskasvatuksessa

	Saa käyttää	Ei saa käyttää	Sallittuja
Elokuvat (dvd:t yms.)		X	Esipolun elokuvat*
Suoratoistopalvelut (Spotify, Netflix yms.)		X	
YouTube-videot		X	CC-lisenssin** alaiset videot upotettuina esim. ThingLinkiin
CD:t, kasetit	X		
Yle Areena ja Elävä arkisto (kotimaiset ohjelmat)	*		
Radio-ohjelmat	X		

*Käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän lupa, koska kyseessä on sivusto [\(kts. 6.6.\)](#)

**[Creative Commons- lisenssit](#)

7.1. Elokuvien katsominen

Vuokratut elokuvat, omat dvd:t tai TV:stä tallennetut elokuvat ovat tarkoitettu yksityiskäyttöön. Elokuvien esittäminen varhaiskasvatuksessa on julkista esittämistä ja tähän tarvitaan aina lupa, vaikka esitettäisiin vain muutaman minuutin näytteitä. (Kopiosto n.d.)

Opetushallitus on hankkinut Kopiostolta ja APFI:lta (lähettäjäyhtiöiden ja elokuvatuottajien edustajalta) koulujen puolesta luvat tv- ja radio-ohjelmien tallentamiseen ja esittämiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lupa mahdollistaa tv-ohjelmien esittämisen ja tallentamisen Yle TV1-, Yle TV2-, Yle Teema & Fem- ja MTV3-kanavilta. Yle Areenasta ja Elävästä arkistosta kotimaisia ohjelmia on myös mahdollista esittää, mutta niiden tallentaminen on kielletty. (Kopiosto n.d.)

Lupa ei kata elokuvateatteri- tai videolevityksessä olevia elokuvien esittämistä miltään kanavalta eikä mistään palvelusta. Lupa ei kata myöskään ostettujen, lainattujen ja vuokrattujen tallenteiden eikä verkossa julkaistujen videoiden, esimerkiksi YouTube-videoiden, esittämistä opetuksessa. Siihen tarvitaan erillinen lupa tekijänoikeudenhaltijoilta. (Kopiosto n.d.)

Elokuvia, joita voidaan esittää varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa löytyy KAVI:n sivuilta. KAVI on julkaissut Elokuvapolku-verkkopalvelun, josta löytyy teemoiltaan, sisällöltään ja pituudeltaan sopivia elokuvia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen suunnatulta [Esipolulta](#). Esipolkua voi käyttää taide- ja kulttuurikasvatuksen, mediakasvatuksen ja tunnetaitojen harjoittelun välineenä. (Kavi n.d.)

Savonlinnan varhaiskasvatuksessa Elokuvapolku-verkkopalvelu tarkistetaan tietosuojapalvelu Luupin toimesta, jonka jälkeen rekisterinpitäjältä tulee päätös Elokuvapolun käytöstä syksyllä 2022.

Radio-ohjelmia on mahdollista kuunnella opetuksessa vapaasti verkosta tai radiokanavilta (Kopiosto n.d.).

7.2. YouTube-videoiden käyttö

YouTube-videot ovat tekijänoikeudellisessa mielessä elokuvateoksia. Elokuvateoksen esittäminen opetuksessa vaatii aina luvan. Lupaa voi kysyä tekijältä itseltään, ellei tekijä ole jo antanut lupaa YouTube-videosa käyttöön Creative Commons -käyttöluvalla*. Käyttölupa löytyy YouTube-videon yhteydessä olevasta tietokentästä. Jos videolla on normaali YouTube-käyttölupa, ei videota saa esittää julkisesti opetuksessa. (Operight, Verkkoympäristö; Operight, Liikkuva kuva.)

*[Creative Commons- lisenssit](#)

YouTube-videoita ei Savonlinnan varhaiskasvatuksessa saa käyttää suoraan YouTube-videopalvelusta, koska se sisältää mainontaa ja markkinointia. Opetustilanteissa YouTube-videoilla olevaa mainontaa ja markkinointia voi välttää upottamalla opetusmateriaaleihin videoita, joihin on tekijältä erikseen kysytty käyttö lupa, tai videon tiedoissa näkyy CC-käyttö lupa. Upotuksen voi tehdä esimerkiksi ryhmän ThingLinkiin, jolloin video aukeaa suoraan ilman mainoksia. Huom! YouTube-linkin lisääminen sellaisenaan ei poista mainoksia, joten on oltava tarkkana, että linkki sisällytetään upotettuna esim. ryhmän erilliseen musiikki-ThingLinkiin.

Eduskunnan käsittelyssä olevan tekijänoikeuslain (DSM-direktiivin) uudistuksen myötä teosten käyttöä opetuksessa helpotetaan ja siten myös mm. YouTube-videoiden vapaa esittäminen opetustarkoituksessa helpottuu. Direktiivin avulla parannetaan mahdollisuuksia hyödyntää digitaalisia teoksia sekä helpotetaan lisensointikäytäntöjä. Muutosten voimaantulopäiväksi on ehdotettu 1.1.2023. (Eduskunta 2022; Kopiosto 2022).

Linkittäminen on tekijänoikeudellisesti sallittua ja näin ollen YouTube-videoitakin voi linkittää. Linkittäminen tulee tehdä tekijän virallisilta sivuilta hyvän tavan mukaisesti ja siten, että siirtyminen toiseen aineistoon on selkeästi huomattavissa. (Operight, Verkkoympäristö; Operight, Liikkuva kuva.)

7.3. Musiikin kuuntelu

Opetuksen yhteydessä saa soittaa musiikkiteoksia vain laillisesti hankituilta äänitteiltä (CD, kasetti yms.). Mikäli CD tms. on kopioitu, ei musiikkiteoksia saa käyttää opetuksessa - kopiot ovat sallittuja vain yksityiseen käyttöön. (Operight, Musiikki.) Suoratoistopalveluiden käyttö, kuten Spotify, opetuksessa on kielletty, koska ne ovat sallittuja vain henkilökohtaiseen käyttöön (Kopiraitila 2020.)

7.4. Kuvapankit

Tekijänoikeusvapaita kuvia (kuvia, joita voi vapaasti käyttää ilman mainintaa tekijästä) saa käyttöön esimerkiksi seuraavista palveluista:

Palvelu	Osoite	Kuvia	Videoita	Viitattu
Pexels*	https://www.pexels.com/fi-fi/	X	X	23.5.2022
Picography*	https://picography.co/	X		23.5.2022
Pixabay*	https://pixabay.com/fi/	X	X	23.5.2022
Pixnio*	https://pixnio.com/fi/	X		23.5.2022
Unsplash*	https://unsplash.com/	X		23.5.2022
Kuvia Suomesta by markkinointitoimisto Tovari*	https://kuviasuomesta.fi/	X		23.5.2022
Savonlinnan kaupunki*	https://savonlinna.kuvat.fi/kuvat/	X		5.8.2022

*Käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän lupa, mikäli sivustoa käytetään yhdessä lasten kanssa ([kts. 6.6.](#))

Huomioitavaa Papunetin kuvapankin kuvien käytössä:

Kuvia voi käyttää vapaasti, kunhan kuvien alkuperäinen lähde on mainittu eikä kuvia käytetä kaupallisiin tarkoituksiin. Kuvien lähde täytyy AINA merkitä, kun kuvia, tai niillä tehtyjä materiaaleja jaetaan. Lähteenä on mainittava Papunetin kuvapankki, papunet.net ja kuvan alkuperäinen tekijä, joka löytyy kuvan tiedoista (*Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Etunimi Sukunimi*). Papunetin kuvia saa muokata (esim. rajata, värittää tai yhdistää kaksi kuvaa). Jos kuvia muokkaa, täytyy kuvan alkuperäisen tekijän ja lähteen lisäksi mainita, että kuva on muokattu versio alkuperäisestä (*Kuva: Papunetin*

kuvapankki, papunet.net, Etunimi Sukunimi, muokattu versio alkuperäisestä). Muokattujen kuvien käyttöön pätevät samat rajoitukset kuin alkuperäisiin. (Papunet 2021.)

7.5. Äänipankit

Äänitehosteiden avulla voi aktivoida mielikuvitusta ja lisätä todentuntuisuutta mm. digitaalisiin tuotoksiin. Ääniä voi hyödyntää toiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen välineenä eri oppimisen alueilla. Ääniä voi havainnoida, kuunnella, tulkita, arvuutella, tuottaa jne.

Palvelu	Osoite	Nimen maininta	Viitattu
Papunet*	https://papunet.net/materiaalia/%C3%A4%C3%A4nipankki		25.5.2022
Pixabay*	https://pixabay.com/fi/sound-effects/		25.5.2022
Freesound Yle Arkisto*	https://freesound.org/people/YleArkisto/	Ylen nimi mainittava käytön yhteydessä	25.5.2022

*Käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän lupa, mikäli sivustoa käytetään yhdessä lasten kanssa ([kts. 6.6.](#))

7.6. Musiikkipankit

Maksutonta musiikkia Creative Commons -lisenssillä varustettuna saa käyttöön esimerkiksi seuraavilta sivustoilta:

Palvelu	Osoite	Nimen maininta	Viitattu
Jamendo*	https://www.jamendo.com/start/		25.5.2022
Bensound*	https://www.bensound.com/	Tekijän nimi mainittava käytön yhteydessä	25.5.2022
Soundcloud*	https://soundcloud.com/tilohensel/sets/creative-commons-music	Tekijän nimi mainittava käytön yhteydessä	25.5.2022

*Käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän lupa, mikäli sivustoa käytetään yhdessä lasten kanssa ([kts. 6.6.](#))

7.7. Creative Commons- lisenssit

Kaikkia teoksia (musiikki, video, kuva, pdf jne.) mitä julkisesti on saatavilla, ei ole lupa käyttää miten haluaa. Creative Commons -lisenssit kertovat, voiko teosta käyttää ja millä tavoin. Lisää tietoa lisensseistä ja niiden käytöstä löytyy sivustolta: <https://creativecommons.fi>. Sivustolta löytyy myös CC-lisenssivalitsin ([CC-lisenssivalitsin](#)), jonka avulla muutama kysymykseen vastaamalla saa oikean lisenssin käyttöönsä. CC-lisenssien ehdot:

CC0-käyttöluvalla teoksen tekijä on luopunut kaikista oikeuksista teokseen ja se on vapaasti käytettävissä.

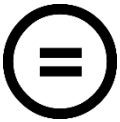
Nimeä (BY)

Teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. Teoksen tekijän nimi on mainittava.

Ei kaupallinen (NC)

Teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. Teoksesta saa tehdä muokattuja versioita, mutta teosta ei saa käyttää kaupallisiin tarkoituksiin.

Ei muutoksia (ND)

Teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. Teoksesta ei saa tehdä muokattuja versioita (muokattuihin teoksiin pyydettyä aina lupa tekijältä).

Jaa samoin (SA)

Teoksesta saa tehdä muokattuja versioita, mutta muokattuun teokseen on laitettava samat lisenssit kuin alkuperäisessäkin teoksessa samoilla käyttöoikeuksilla.

(Creative Commons n.d.)

8. Laitteet ja välineet

Suositus laitteista ja välineistä, joita ryhmiin tulisi minimissään hankkia, jotta digitaalista osaamista voidaan yhdenvertaisesti toteuttaa kaiken ikäisten kanssa Savonlinnan varhaiskasvatuksessa. Tämä suositus on tehty kevään 2022 lähtökohdista.

8.1. 1-3 -vuotiaiden ryhmä

- 2 iPadia
- bluetooth-kaiutin
- videotykki ja valkokangas
- pöytätietokone/kannettava tietokone ja tulostusmahdollisuus
- toimiva, langaton verkkoyhteys

8.2. 3-5 -vuotiaiden ryhmä

- 3-4 iPadia (1 iPad / pienryhmä)
- bluetooth-kaiutin
- videotykki ja valkokangas
- pöytätietokone/kannettava tietokone ja tulostusmahdollisuus
- toimiva, langaton verkkoyhteys

8.3. Eskarit

- 5-7 iPadia (1 iPad / 3-4 lapsen pienryhmä)
- bluetooth-kaiutin
- videotykki ja valkokangas
- pöytätietokone/kannettava tietokone ja tulostusmahdollisuus
- dokumenttikamera
- toimiva, langaton verkkoyhteys

Ryhmässä olevien yhteiskäyttöisten iPadien lisäksi tulisi jokaisella ryhmän opettajalla olla työvälineenään oma iPad samoin kuin digituutoreillakin. Tämä sitouttaa opettajia hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä helpottaa pedagogista suunnittelua, toiminnan toteutusta ja sen arviointia. Lisäksi oman iPadin käyttö mahdollistaa seuraamaan ja arvioimaan opettajan digitaalisen osaamisen taitojen kehittymistä. Vähitellen oman iPadin käyttöä on suositeltavaa laajentaa jokaisen varhaiskasvattajan käyttöön.

Jotta medialukutaitoa ja ohjelmointiosaamista voidaan Savonlinnan varhaiskasvatuksessa toteuttaa monipuolisesti, olisi varhaiskasvatukseen saatava aluksi yhteinen välineistö, jota päiväkotien eri ryhmät voivat lainata vuorotellen. Välineiden tullessa tutuksi, päiväkoteihin tulisi hankkia omiin tarpeisiin soveltuvat välineet, jotta medialukutaitoa ja ohjelmointiosaamista voidaan yhdenvertaisesti

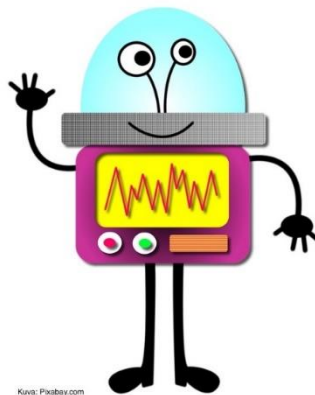
toteuttaa kaiken ikäisten kanssa Savonlinnan varhaiskasvatuksessa. Ohessa esimerkkejä välineistöä kevään 2022 lähtökohdista:

8.4. Medialukutaito

- viherkankaita telineineen
Green Screen / Groma Key:
Pantone 354c (kangas/painotuotteet)
Tikkurilan Symphony NCS S0580-G30Y (maali)

8.5. Ohjelmointiosaaminen

- Brio koodattava ampiainen (2+ vuotiaille)
(<https://www.verkkokauppa.com/fi/product/638974/BRIO-30154-Koodattava-ampiainen>) viitattu 2.6.2022
- Beebot -aloituspakkaus (3+)
(<https://www.lekolar.fi/verkkokauppa/opetusvalineet/ohjelmointi/robotit/bee-bot-aloituspakkaus/>) viitattu 2.6.2022
- Bubble -piirtävä robotti (5+)
(<https://leluakatemia.fi/bubble-piirtava-robotti-1109-78548>) viitattu 2.6.2022
- Let's go code -aktiviteettiseti (5+)
(<https://lelutivoli.fi/products/lets-go-code-nyt-koodataan-aktiviteettiseti>) viitattu 2.6.2022
- Makey Makey -rakennussarja
(<https://www.lekolar.fi/verkkokauppa/oppiaine/fysiikka/sahko/makey-makey/>) viitattu 2.6.2022

Työryhmä

Monilukutaito- ja digisuunnitelma on koostettu osana Uudet lukutaidot -kehittämishjelmaa keväällä 2022. Työryhmässä on ollut mukana päiväkotien digituutoreita sekä päiväkodinjohtaja. Varhaiskasvatuksen digiohjaaja on toiminut ryhmän vetäjänä ja suunnitelman kokoajana. Ilona IT:n asiantuntija on toiminut ohjaavana konsulttina. Suunnitelman luonnos on ollut kaupungin tietohallintopäällikön ja tietosuojavastaavan tarkastelussa ennen sivistyslautakunnan päätöstä.

Työryhmän jäsenet:

Johanna Behm	Digituutor / Anttolan päiväkot
Niina Hintsanen	Digituutor / Asemantien päiväkot
Pauliina Juntunen	Digituutor / Kellarpellon päiväkot
Henna Kaltiainen	Digituutor / Kerimäen päiväkot
Noora Kekäläinen	Digituutor / Punkaharjun päiväkot
Johanna Kiiski	Digituutor / Pihlajaniemen päiväkot
Susanna Mutka	Digituutor / Nojanmaan päiväkot
Teija Pietilä	Digituutor / Savonrannan päiväkot
Markku Hämäläinen	Päiväkodinjohtaja / Kellarpellon päiväkot
Kati Roivio	Digiohjaaja / Savonlinnan varhaiskasvatus
Maj-Britt Kentz	Asiantuntija / Ilona IT
Pauli Hirvonen	Tietohallintopäällikkö / Savonlinnan kaupunki
Tarja Vellonen	Tietosuojavastaava / Savonlinnan kaupunki

Lähteet

Creative Commons n.d. Tietoa lisensseistä. Osoitteessa: <https://creativecommons.fi/lisenssit/>. Viitattu 23.5.2022.

Eduskunta 2022. Tekijänoikeuslain uudistus – DSM-direktiivin toimeenpano Suomessa. Osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/tekijanoikeuslain-uudistus-dms-direktiivin-toimeenpano.aspx. Viitattu 15.6.2022.

Kavi n.d. Elokuvapolku. Osoitteessa: <https://elokuvapolku.kavi.fi/>. Viitattu 20.5.2022.

Kopiosto 2022. Tekijänoikeuslain uudistus helpottaa teosten käyttöä opetuksessa. Osoitteessa: <https://www.kopiosto.fi/kopiosto/tekijanoikeuslain-uudistus-helpottaa-teosten-kayttoa-opetuksessa/>. Viitattu 23.3.2022.

Kopiosto n.d. TV-ohjelmien käyttö opetuksessa. Osoitteessa: <https://www.kopiosto.fi/kopiosto/teosten-kayttajille/televisio-ja-radio-ohjelmat-opetuksessa/>. Viitattu 20.5.2022.

Kopiraittila 2020. Kysy asiantuntijalta: Saanko soittaa musiikkia Spotifysta oppitunnilla? Osoitteessa: <https://kopiraittila.fi/kysy-asiantuntijalta-2/>. Viitattu 23.5.2022.

Operight, Musiikki. Saanko kopioida CD:ltä kappaleen koneelle ja soittaa sen sitten oppilaille? Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/musiikki/saanko-kopioida-cdltä-kappaleen-koneelle-ja-soittaa-sen-sitten-oppilaille>. Viitattu 23.5.2022

Operight, Liikkuva kuva. Esimerkki. Videoiden käyttö opetuksessa. Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/liikkuva-kuva/esimerkki-videoiden-kaytto-opetuksessa>. Viitattu 23.5.2022.

Operight, Verkkoympäristö. Voiko YouTube-videon näyttää opetuksessa? Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/verkkoymparistot/voiko-youtube-videon-nayttää-opetuksessa>. Viitattu 23.5.2022.

Opetushallitus. Mitä pedagogisessa dokumentoinnissa pitää ottaa huomioon? Video, kesto 5,38. YouTube-videopalvelu, julkaistu 5.11.2018. Osoitteessa: <https://www.youtube.com/watch?v=RkZz-GySpWUU>. Viitattu 20.5.2022

Papunet 2021. Materiaalia kommunikoinnin tukemiseen. Osoitteessa: <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>. Viitattu. 23.5.2022.

Tekijänoikeus.fi n.d. osoitteessa: <https://tekijanoikeus.fi/>. Viitattu 23.5.2022.

Tekijänoikeus.fi n.d. Mitä on tekijänoikeus? Osoitteessa: <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/>. Viitattu 20.5.2022.